

Beste lezer,

Hierbij weer een nieuwe Witrikbode. Het heeft deze keer even op zich laten wachten. De reden is dat ik, als samensteller van onze nieuwsbrief, tijdelijk wat anders aan mijn hoofd had. Begin maart ging mijn auto even een eigen koers en die eindigde tegen een boom. Ik ben inmiddels aardig hersteld, maar het heeft even geduurd. En in die tijd stond mijn hoofd niet in de eerste plaats naar de witriksen. Maar nu gaat het weer.

Verder hebben nog een paar leden van het bestuur wat problemen met ziekte te kampen gehad, waardoor sommige zaken even wat vooruit zijn geschoven.

In deze nieuwsbrief een combinatie over actuele zaken en iets uit de oude doos over een activiteit die overigens nog steeds actueel is.

André Helder

Secretariaat
Pytsje van der Veen
It Skeanpaed 3
9287 NL Twijzelerheide
stichtingdewitrik@gmail.com

Use it or lose it

Onlangs ontmoette ik enkele vertegenwoordigers van kinderboerderijen. We kregen het over het rundvee op hun boerderijen. Ze vertelden me dat op hun boerderijen wel dieren worden gehouden, maar dat er niet mee verder wordt gefokt. Dat is het gevolg van de invloed van de Partij voor de Dieren in de gemeenteraad.

In het partijprogramma van de PvdD lezen we het volgende:

“Vaak wordt er door kinderboerderijen gefokt met de dieren om in het voorjaar jonge dieren te hebben. Dit lijkt leuk voor het publiek, maar de overige dieren moeten aan het einde van de zomer weg en komen dan in de handel terecht of gaan naar het slachthuis. Er moet een strenger fokbeleid komen. Zodat dieren die op de kinderboerderij worden geboren, niet langer in de handel terechtkomen of worden gedood.

Zo is de afspraak om zo min mogelijk overschot van dieren te creëren en zal een eventueel teveel aan dieren op diervriendelijke wijze worden afgezet.”

Maar hoe doe je dat? Waar zal een dier dat de boerderij verlaat terechtkomen? Ook als je niet met de dieren fokt zullen ze ouder worden en hun levenseinde naderen. Hoe je het wendt of keert, dan wacht de slager of de destructor.

Bij het rundveemuseum in Aartswoud hebben ze het einde van de oude witrik koe Rosa met een bijeenkomst gevierd, zodat iedereen waardig afscheid kon nemen. Daarna is Rosa voor haar laatste dagen elders ondergebracht. Maar ze had wel een dochter achtergelaten.

De runderen op kinderboerderijen behoren meestal tot de oud-Nederlandse rassen. De moderne melkrassen passen niet in deze omgeving. Maar die oud-Nederlandse rassen vallen bijna allemaal in de categorie zeldzaam, ze behoren tot ons levend erfgoed. Om ze in stand te houden moet je er mee fokken. Dat betekent dat er af en toe nieuw leven wordt gewekt en dat er ook dieren zullen worden afgevoerd. Je kunt niet afwachten totdat het laatste exemplaar diervriendelijk gestorven aan je voeten ligt. Als je het ras in stand wilt houden, zul je er wel wat mee moeten doen. Zoals de aanhef van dit artikel zegt: Use it or lose it. De Partij voor de Dieren stelt zich met haar standpunt op aan het einde van een doodlopend pad.

André Helder

Passende koeien en rassen voor natuurinclusieve systemen

Een meer natuurinclusieve melkveehouderij vraagt niet alleen om een andere bedrijfsstrategie, maar ook om een heroverweging van de daarbij passende koe, en de koeienrassen die we kunnen inzetten. Het VeenVitaal-project beoogt verduurzaming van veenweidegebieden in Nederland via herstel van biodiversiteit, beperking van veenoxidatie en reductie van broeikasgasemissies. Het behalen van deze doelen heeft invloed op de bedrijfsvoering van melkveebedrijven op veen en mogelijk ook op het fokdoel en het optimale koeienras.

In recent onderzoek is door middel van modelberekeningen, twee voederproeven en een literatuurstudie onderzoek gedaan naar de prestaties van verschillende typen koeienrassen in natuurgerichte systemen waarin weinig krachtvoer en veel gras wordt gevoerd. In het rapport **“De juiste koe voor het veen: voerefficiëntie en diergezondheid in natuurinclusieve systemen”** is dit onderzoek beschreven. Daarbij werden de volgende conclusies getrokken:

Over de rasverschillen:

- Dubbeldoel koeien mobiliseren minder energie uit het lichaam en hebben daarbij minder kans op gezondheidsproblemen dan meer gespecialiseerde, hoogproductieve melkveerassen. Dit zijn eigenschappen die belangrijk zijn voor wisselende weideomstandigheden en extensieve bedrijfsvoering.
- In de scenarioberekeningen en op basis van twee voederproeven hebben Jersey koeien een betere voerefficiëntie onder omstandigheden met veel extensief geproduceerd gras, maar in de praktijk worden deze dieren mogelijk te mager.
- Holstein koeien mobiliseren meer energiereserves na het afkalven, wat nadelig kan zijn voor gezondheid en welzijn bij lage-input rantsoenen.

Voor de melkveehouder:

- Veerkrachtige dieren kunnen beter omgaan met variabele omstandigheden. Het is belangrijk om de nadruk te leggen op diergezondheid en welzijn.
- Koeien die minder energiereserves mobiliseren na afkalven hebben doorgaans minder gezondheidsproblemen bij een extensieve, natuurinclusieve bedrijfsvoering.
- Kies rassen die passen bij het beschikbare rantsoen en bij de bedrijfsfilosofie. In een systeem met veel gras en minder krachtvoer hebben rassen of kruisingen – met het vermogen om ruwvoer goed te benutten – de voorkeur.
- Gebruik fokwaarden en selecteer stieren die voldoen aan meerdere karakteristieken. Focus niet alleen op hoge melkproductie, maar leg vooral ook nadruk op vruchtbaarheid, gezondheid en robuustheid.

Voor de toekomst

Er is geen “one-size-fits-all” antwoord op de vraag welk ras het beste is voor veenweidebedrijven. De keuze hangt af van bedrijfsdoelen, rantsoensamenstelling en de gewenste balans tussen productie, gezondheid en natuurinclusieve prestaties. Toch hebben recente praktische en wetenschappelijke inzichten aangetoond dat ook een bewuste rassenkeuze van belang is voor een veerkrachtigere en duurzamere melkveehouderij in het veenweidegebied.

Dit artikel is een samenvatting van een rapport van onderzoek, uitgevoerd door Wageningen Livestock Research. Deze samenvatting is vermeld in de nieuwsbrief van CGN, Centrum voor Genetische bronnen Nederland. Voor het volledige rapport kunt u terecht bij de site van de WUR (Wageningen Livestock Research) of van CGN.

Deelnemers gezocht voor Levend Erfgoed dagen 12 en 13 september 2026

Heb je zelf dieren van een zeldzaam ras en lijkt het je leuk om dat met bezoekers te delen? Wij verwelkomen graag houders van zeldzame rassen die tijdens één of beide dagen hun erf openstellen. Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH) faciliteert de Levend Erfgoed dagen en zorgt voor een leuk promotie pakket voor deelnemende houders. Meer informatie is te vinden op de website van SZH:

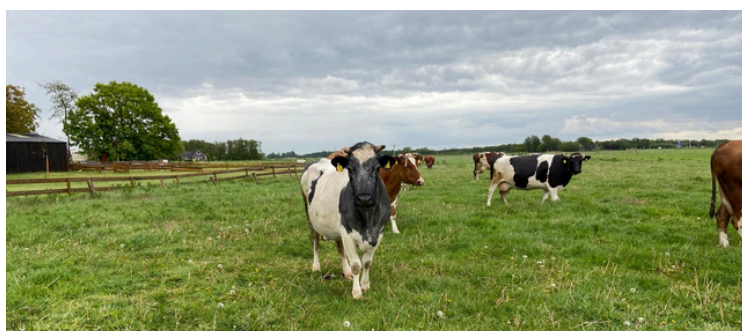
<https://szh.nl/artikelen/evenementen/levend-erfgoed-dagen-op-12-en-13-september-2026/>

Uit de oude doos

Op het erf van de boerderij schudden de mannen elkaar de hand. Sipke Joost Hiemstra en Henk Sulkers van het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland hebben een afspraak met rundveehouder Gertjan Aalvanger. De boer heeft goed nieuws. „Jullie geloven het niet”, zegt hij in een onverstaanbaar Hasselts dialect, „maar we hebben vandaag een tochtige koe”. De koe in kwestie staat gescheiden van de kudde in de stal. Ze loeit onafgebroken. Achterin, ook apart, staat stier Henk. Henk is een Fries roodbonte witrik, een zeldzame kleurslag. Dat wil zeggen dat het dier bepaalde uiterlijke kenmerken heeft, zoals een witte streep over de nek en rug en 'griemel': spikkels op de kop en poten.

Sulkers loopt de stal in. Hij draagt kaplaarzen en heeft een blauwgrijze overall aangetrokken. „Hier gaat het mee gebeuren”, zegt hij, zwaaiend met de collector, een soort plastic koker met een rubberen binnenwand. Een kunstschede, legt hij uit. Hiermee wordt het ejaculaat van zijn naamgenoot straks opgevangen. Terwijl Sulkers een tube uit zijn zak haalt en de kunstschede insmeert met glijmiddel, knoopt boer Gertjan de tochtige koe los en zet haar bij de stier. Die snuffelt even aan haar billen.

Ook Sulkers stapt het hok in. „Dit is echte actie hoor”, zegt hij. Sulkers weet dat hij snel moet zijn. In rust ligt het geslachtsdeel van de stier in een S-vormige bocht, maar bij een erectie komt de penis de schacht uit. Zodra 'ie de schede binnengaat, vindt ejaculatie vrijwel onmiddellijk plaats. De stier komt met zijn voorpoten van de grond en werpt zich de lucht in. Sulkers probeert de penis in de kunstschede te duwen. „Heb je wat?” vraagt Hiemstra. Sulkers houdt de collector omhoog. „Nee. Het moet ongeveer tien keer zoveel zijn. Poging twee. Sulkers duikt weer naar beneden. Mis. Zijn bril staat scheef op zijn hoofd. „Je ziet: dit werk is niet zonder gevaren”, zegt Hiemstra. Stieren blijven altijd een beetje onberekenbaar.” Na zes keer is het raak. Sulkers loopt de stal uit naar de witte bestelbus die buiten geparkeerd staat. Het zweet staat op zijn voorhoofd. „Onverdund sperma, daar kun je niet zoveel mee”, legt hij uit terwijl hij zijn gereedschap tevoorschijn haalt. „Dat gaat helemaal kapot als je het bevriest. Daarom doen we er een verdunmiddel bij.” Sperma winnen blijft altijd spannend. Henk Sulkers is onderzoeksassistent bij het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN) in Lelystad.

Krantenartikel, vermeld in Witrikbode herfst 2015

Witrik database

Sinds halverwege vorig jaar beschikken we over een eigen database voor witriksen. Het is als een soort stamboek. Behalve afstammingsgegevens en keuringsgegevens worden hier ook de voor witrik kenmerkende zaken vastgelegd, zoals hoornloosheid en wel of niet dubbele witrik. De database wordt bijgehouden door bestuurslid Jan van den Braak. Er zijn inmiddels meerdere honderden dieren in het bestand opgenomen. Op zich een mooi resultaat. Maar er is wel wat over op aan te merken. De gegevens zijn lang niet allemaal compleet. Soms is de afstamming onbekend, bij andere dieren ontbreken keuringsgegevens. Het systeem is prachtig van opzet, maar er vallen alleen resultaten uit te halen als de gegevens volledig zijn. Het zal wel een kwestie van opbouwen zijn. Dit kan alleen door een correcte registratie, en ook vaak wordt de haarkleur verkeerd opgegeven als zwart-of roodbont.

Daarom wordt er voordat er op de bedrijven dieren ingeschreven gaan worden van te voren een formulier gestuurd waarop de veehouder alle gegevens in kan vullen, wat ook veel tijd bespaart voor de keurmeesters.

Er zijn ook een heleboel oudere dieren ingebracht. Die zijn lang niet allemaal gekeurd, maar het is in ieder geval van belang dat hiervan ook de afstamming bekend is, zodat erfelijke verbanden kunnen worden gelegd. Nu gaat het erom het bestand verder op te bouwen. Dan krijgen we zicht op de vererving van de witrik kenmerken. Als voorbeeld: van de stier Linedancer zijn nu 14 dochters gekeurd van de 15 die geregistreerd staan. Met zulke aantallen en meer krijg je een voorlopig idee van wat een stier doorgeeft. En zo kunnen we geleidelijk opbouwen als we de gegevens maar beschikbaar hebben. De grootste aantallen nakomelingen zullen wel afkomstig zijn van KI-stieren en daarvan zal het merendeel Holsteiner zijn. Daar kun je als fokker van het oude type wat moeite mee hebben, maar het is op zich niet erg. De vererving van de witrik factor verschilt niet per gebruiksdoel en zo krijg je toch veel gegevens. Maar dan moeten we wel met zijn allen een goede registratie bijhouden, ook van de natuurlijke dekkingen.

Voorlopig heeft alleen Jan van den Braak de bevoegdheid om aanvullingen en wijzigingen in de database aan te brengen. Anderen kunnen wel toegang krijgen, maar met heel beperkt inzicht. Het is de bedoeling dat in de toekomst de toegang wat ruimer wordt, maar daar moet een goede ingang voor worden gevonden, met voldoende beveiligingen.

André Helder & Jan van den Braak

Safe the date

Witrikdag: zaterdag 3 oktober 2026

Traditiegetrouw vindt dit jaar de Witrikdag plaats op de eerste zaterdag van oktober. We zijn te gast bij Marije Klever in De Meern (Utrecht). In de volgende bode volgt er meer informatie.

